EUROHPA RÁĐĐI
Ministtarkomitea

Loahppaárvalus ResCMN (2007) 1
Álbmotlaš vehádagaid suodjaleami guoski rápmaoktasašsoahpamuša ollašuhttimis Suomas

(man ministtarkomitea lea dohkkehan ođđajagemánu 31 beaivve 2007 ministaraid várrelahtuid 985. čoahkkimis)

Ministtarkomitea, mii álbmotlaš vehádagaid suodjaleami guoski rápmaoktasašsoahpamuša (maŋŋelebbos "rápmaoktasašsoahpamuš") 24-26 artikla mearrádusaid mielde;

váldimiin vuhtii čakčamánu 17. beaivve 1997 addojuvvon loahppaárvalusa (97) 10, mas leat meroštallon Ministtarkomitea dohkkehan njuolggadusat rápmaoktasašsoahpamuša 24-26 artiklain dárkkuhuvvon bearráigeahččanvuogi várás;

váldimiin vuhtii loahppaárvalusa (97) 10:a dohkkeheami oktavuođas dohkkehuvvon jienastannjuolggadusa[1];

váldimiin vuhtii Suoma golggotmánu 3 beaivve 1997 vurken ratifiserengirjji;

máhcaha millii dan, ahte Suoma ráđđehus doaimmahii nuppi rápmaoktasašsoahpamušas dárkkuhuvvon dárkkistussii gullevaš stáhta raportta juovlamánu 10 beaivve 2004;

dárkkistettiin ráđđeaddi komitea nuppi Suoma guoski cealkámuša, mii lea addojuvvon njukčamánu 2 beaivve 2006 ja Suoma ráđđehusa borgemánu 22 beaivve 2006 addin čálalaš kommenttaid;

sihke vuhtii váldimiin maiddái eará riikkaid ráđđehusaid cealkámušaid,

1. Dohkkeha Suoma guoski čuovvovaš árvalusaid:

a) Miehtemielalaš ovdáneapmi

Suopma lea joatkán giittehahtti doaimmaid rápmasoahpamuša ollašuhttima suorggis. Ođđa giellalága ja sámi giellalága dohkkeheapmi leamašan dehalaš láhkaásahuslaš ovdáneamit, go dát lágat addet mearkkašahtti dáhkádusaid das, ahte nu ruoŧagiella go maiddái sámegiella suodjaluvvo ja ahte daid sajádat buoriduvvo.

Ođđa vealahanvuostásaš láhkaásaheami ovddideapmi, nu ahte lea lakton bearráigeahččama ja diđolašvuođa lasiheapmái, lea sávahahtti. Maiddái vehádatáittardeaddji doaimmahaga vuođđudeapmi lea mearkkašahtti lávki ovddos, mii lea jo váikkuhan miehtemielalaččat vehádagaid suodjaleapmái Suomas. Ođđa doaibmabijuide lea álgojuvvon integraatio ovddideapmin, nu ahte vuhtiiváldojuvvo suopmelaš servodaga lassánan máŋggahámatvuohta.

Suopma lea viiddidan ain álbmotlaš vehádagaid fuolaid gieđahalli ráđđádallanvuogádaga ee. vuođđudemiin bissovaš guovlluguovdasaš románaáššiid ráđđádallangottiid. Mearkkašahtti álgagat leat dahkkon, maiguin vástiduvvo Suoma ruoššagielat álbmoga vásihan erenomáš hástalusaide.

Suoma sámekultuvrra sierra sárgosiid mearkkašupmi dovddastuvvo ain buorebut, ja ovdáneapmi lea dáhpáhuvvan sámegielat oahpahusa sajádaga nannemis sámeguovllus. Ođđa sápmelaččaid guoski fidnut leat jođus, ee. Davviriikkalaš sámesoahpamuša válmmaštallan.

[1] 17. beaivve čakčamánus 1997 dohkkehuvvon loahppaárvalusa (97) 10:a dohkkeheami oktavuođas Ministtarkomitea dohkkehii čuovvovaš njuolggadusa: "Rápmaoktasašsoahpamuša 24 artikla 1 kapihtala ja 25 artikla 2 kapihtala mielde mearrádusat gehččojit leat dohkkehuvvon, jos jienasteaddji soahpamušbeliid ovddasteaddjiin guokte goalmmátoasi, fárrui lohkkojit ministtarkomitea lahttovuhtii vuoigadahtton soahpamušbeliid ovddasteaddjiid eanetlohku, jienasta mearrádusa beales. ".

Vehádatgielat radioprográmmain lea boahtán dehalaš vehádatkultuvrraid ovddideami ja suodjaleami gaskoapmi, vaikke daid fállan leage rájálaš.

b) Fuolat

Ođđa fidnut etnihkalaš joavkkuid gaskasaš ságastallama ovddideapmin leat álggahuvvon, muhto ain leat oaidnimis mearkkat das, ahte oassi váldoálbmogis jurddaša negatiivvalačča vehádagain. Fuolastuhtti dieđut leat beaggán, go utnohisvuohta dihtto suopmelaš skuvllain ja Interneahtas.

Nákkut eatnama oamasteamis ja geavahanvuoigatvuođas sámeguovllus leat vearránan, go čovdosiid gávdnan rabas jearaldagaide lea ádjánan fuolakeahttá manjimuš áiggiid rahčamiin, mat leat guoskan ášši guoskevaš láhkaásaheami ráhkadeami.

Virgeoapmahačča id figgamušain doarjut vehádatgielaiguin, maiddái sámegielain, prentejuvvon media leat rájálaš vejolašvuođat eaige dat doarvái vástit albmanan dárbbuid. Vehádatgielaiguin sáddejuvvon almmolaš radio- ja tv-prográmmaid lea dárbu ovddidit viidásabbot, vuoi livčči vejolaš vástidit ee. sámegielat mánáidprográmmai dálá dárbui.

Ruotagiela ja sámegiela oasil ođđa giellalágaid ollašuhttimii praktihkas laktásit muhtin dehalaš surggiin, nugo duopmostuollolágádusas, kapasitehtaváttisvuođat ja eará váilevuođat. Ruoššagiellagat vásihit sosiálabálvalusaid oažžuma leat váddása gielalaš eastagiid dihte.

Miehtemielalaš álgagiin fuolakeahttá ruoššagielat oahpahus fállojuvvo uhcán. Dat guoská maiddái sámegiela oahpahusa sámeguovllu olggobealde. Románaoahppiid buohta románagiela oahpahusa vátnivuhtii laktásit maiddái eará váttisvuođat, nugo románamánáid gaskameari ektui stuorra mearri sierraoahpahusas.

Vehádatášši id guoski dálá oassálastin- ja ráđđádallanvuogádagaid galgá ovddidit ain, ovdamearkan mieđihettiin kulturdoarjagiid vehádatservviide. Evttohusat erenomáš ráđđádallanvuogádaga vuođđudeapmin ruoššagielat álbmoga várás eai leat dolvon virgeoapmahašdoaimmaide. Sámediggi ii leat jeavddalaš gullamiin fuolakeahttá duhtavaš vuohkái, mainna virgeoapmahačča t ollašuhttet ráđđádallangeatnegasvuođa.

Fuolakeahttá láhkaásahemiin dahkkon buoret dáhkádusain vealaheami vuostá, praktihkas ain albmanit váttisvuođat ja váilevuođat. Jeavddalačča t sierra surggiin ovdanboahtá románaidda dahje eará vehádagaide gullevaš olbmuid vealaheapmi, fárrui lohkkojuvvo bálvalusaid fállan.

Máŋggain ovdanboahtán gažaldagain guoskkadin rápmaoktasašsoahpamuša ollašuhttima ovttaskas olbmo dásis livčči ávkkálaš, ahte virgeoapmahačča t ja ášše osolaš joavkkuid ovddasteaddjit lasihivčče gulahallama gaskaneaset.

2. Dohkkeha Suoma guoski čuovvovaš ávžžuhusaid:

Daid doaibmabijuid lassin, maidda galgá álgit Ráđđeaddi komitea cealkámuša I- ja II-oasis ovdanbukton dárkilis ávžžuhusaid ollašuhtiimii, virgeoapmahačča t ávžžuhuvvojit álgit čuovvovaš doaibmabijuide rápmaoktasašsoahpamuša ollašuhttima buorideami várás ain ovddežis. Virgeoapmahaš galgá:

-darvánit daidda váilevuođaide, mat leat ođđa giellalágaid ollašuhttimis ruota- ja sámegielaid buohta ja váldit almmolaš bálvalusaid fállamis vuhtii ruoššagiellagiid dili.

- álgit johtilis doaibmabijuide sámeguovllu eatnamiid oamastusa ja geavahanvuoigatvuođa guoski nákkuid gieđahallama várás, nu ahte ráđđádallo Sámedikkiin ja eará áššeosolačča iguin.

- roahkasmahttit ain vehádatgielat media ovdáneami ja dárkkistit dálá doarjjavuogádaga dan sihkkarastima várás, ahte vehádatgielat prentejuvvon media sierradilli vuhtiiváldojuvvo.

- viiddidit oahpahusa oažžuma vehádatgielaiguin - maiddái ruoššagillii ja románagillii ja maiddái sámegillii sámeguovllu olggobealde - sihke beavttálmahttit figgamušaid gieđahallat románaid oahpahusvuogádagas ovdanboahtán váttisvuođaid.

- buoridit ain vehádatáššiid guoski oassálastin- ja ráđđádallanvuogádagaid, fárrui lohkko ruoššagielat álbmot.

- buoridit vehádagaid oassálastima mieđihettiin kulturdoarjagiid vehádatservviide.

- sihkkarastit, ahte virgeoapmahačča čuvvot lágalaš geatnegasvuođa ráđđádallat Sámedikkiin dasa gullevaš jearaldagain.

- nannet vealahandáhpáhusaid ja utnohisvuođa albmaneami vuostásaš doaimma, maiddái skuvllain, ja eastadit dáid albmonemiid buot dálá vugiiguin.

- ovddidit ságastallama rápmaoktasašsoahpamuša ollašuhttimis priváhta olbmo dásis áššeosolaččaiguin.

3. Ávžžuha Suoma ráđđehusa loahppaárvalusa (97) 10 mielde:

(a) joatkit jo álggahuvvon ságastallama ráđđeaddi komiteain;
(b) dieđihit ráđđeaddi komiteai jeavddalačča doaibmabijuin, maidda ráđđehus lea álgán ovddabeale 1 ja 2 čuoggáid sisttisdoallan árvalusaid ja ávžžuhusaid dihte.